

Ημερίδα

Σεξουαλική διαφορετικότητα. Υπό διωγμό:

Τρίτη 26 Μαΐου 2015, ώρα 9:30 στον Πύργο της Παιδαγωγικής, ΑΠΘ (10^{ος} όροφος)

Περίληψεις εισηγήσεων

1. Στρογγυλό τραπέζι: Διεμφυλικότητα και θέματα υγείας

Συντονισμός: Ευτυχία Κουνουγέρη -Μανωλεδάκη, Ομότιμη Καθηγήτρια Νομικής, ΑΠΘ.

- **Στέργιος Καπρίνης**, Επικ. Καθηγητής Ψυχιατρικής, ΑΠΘ

Είναι η ταυτότητα φύλου ψυχική νόσος; -Ηθικοί και ψυχιατρικοί προβληματισμοί.

Είναι πάγιο αίτημα της κοινότητας των τρανς ανθρώπων να απαλειφθούν οι όροι που σχετίζονται με αυτούς από τα συστήματα ταξινόμησης ψυχιατρικών ασθενειών χωρίς να πρέπει να περνούν υποχρεωτικά από τη βάση της ψυχιατροποίησης.

Η ψυχιατρική κοινότητα είναι διχασμένη ως προς την απάντηση που πρέπει να δοθεί σε αυτό το αίτημα, και εδώ γεννάται ένα σημαντικό ερώτημα, όσον αφορά τον ρόλο της ψυχιατρικής. Είναι η ψυχιατρική μια ιατρική ειδικότητα, μια επιστήμη, η οποία έχει κανόνες και μέθοδο, ή υπόκειται σε πιέσεις από τον ένα ή τον άλλο όμιλο ακτιβιστών; Αντικείμενο της ψυχιατρικής είναι οι ψυχικές λειτουργίες, όπως το συναίσθημα, η σκέψη, η βούληση, η μνήμη, η κρίση, η προσοχή, ο προσανατολισμός, οι εκτελεστικές ικανότητες, ο λόγος, και η παθολογία όλων αυτών. Δεν είναι ο ρόλος της ψυχιατρικής να ηθικολογεί και να ελέγχει τους ανθρώπους, να κατηγοριοποιεί και να ιεραρχεί τους ανθρώπους με βάση τη συμπεριφορά τους ή την ταυτότητά τους.

Στην ομιλία θα αναπτυχθούν ψυχιατρικά και δεοντολογικά επιχειρήματα που υποστηρίζουν πως οι τρανς άνθρωποι θα πρέπει να μπορούν να επαναπροσδιορίζουν το φύλο τους χωρίς ψυχιατροποίηση της τρανς κατάστασης.

- **Σταύρος Μπουφίδης**, Ψυχίατρος

Ταυτότητα και έκφραση φύλου - Το δικαίωμα στον αυτοπροσδιορισμό

Η επικρατούσα δυαδική ετεροκανονική σεξιστική αντίληψη της κοινωνίας κατά την οποία υπάρχει το "πρώτο" κυρίαρχο φύλο (αρσενικό) και το "υποδεέστερο" δεύτερο φύλο (θηλυκό) οδηγεί σε λαθεμένες αντιλήψεις και στερεότυπα όπως ότι η βιολογία είναι αυτή που καθορίζει τους ανθρώπους και ότι οι τρανς άνθρωποι πηγαίνουν "κόντρα" στη φύση ή ότι είναι ένα "λάθος" της φύσης. Η τρανς υπόσταση δεν συνδέεται με το βιολογικό φύλο (sex), η σύνδεση της είναι με το κοινωνικό φύλο (gender) και γι' αυτό το λόγο δεν χρησιμοποιείται από τους σύγχρονους ταξινομητικούς καταλόγους ψυχικών διαταραχών ο όρος τρανσεξουαλισμός και τρανσβεστισμός άλλα ο όρος δυσφορία φύλου.

Οι δύο παραπάνω όροι πέρα από το ότι είναι λαθεμένοι, δεν προάγουν τον ορθό επιστημονικό λόγο και συντελούν στην ενίσχυση της τρανσφοβίας και στη δημιουργία άκαμπτων πεποιθήσεων και αντιλήψεων εντός της ίδιας της ιατρικής κοινότητας.

Ο όρος τρανς ή διεμφυλικός/η είναι όροι αποδεκτοί για τους ανθρώπους που η ταυτότητα ή έκφραση φύλου τους διαφοροποιείται από το ανατομικό φύλο. Η κοινωνική ταυτότητα φύλου (gender identity) είναι ο εσωτερικός και ατομικός τρόπος αντίληψης του φύλου που μπορεί να συμπίπτει ή και να μη συμπίπτει με το βιολογικό φύλο και δεν έχει καμία σχέση με το σεξουαλικό προσανατολισμό του ανθρώπου. Οι τρανς άνθρωποι έχουν είτε ετερόφυλη, είτε ομόφυλη είτε και αμφιφυλόφιλη σεξουαλική συμπεριφορά όπως όλοι οι άνθρωποι, τρανς ή μη.

Η έννοια του αυτοπροσδιορισμού έχει ιδιαίτερη σημασία αφού κανείς δεν έχει το δικαίωμα να ετεροπροσδιορίσει έναν τρανς άνθρωπο, ο κάθε άνθρωπος ως αυτόνομο σώμα είναι ελεύθερος-η να κατατάξει και να αυτοπροσδιορίσει τον εαυτό του όπως νομίζει. Παρόλο που δεν υπάρχουν επαρκείς επιστημονικές αποδείξεις η τρανς κατάσταση ορίζεται ως ψυχική διαταραχή στα δύο διεθνή συστήματα κατηγοριοποίησης των ψυχικών διαταραχών. Στη Διεθνή Ταξινόμηση Διαταραχών (ICD 10) αναφέρεται ως διαταραχή ταυτότητας φύλου και περιλαμβάνεται στις διαταραχές συμπεριφοράς. Στο δε Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο των Ψυχικών Διαταραχών της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εταιρείας (DSM- V) ο όρος " διαταραχής ταυτότητας φύλου" που υπήρχε στο DSM- IV αντικαταστάθηκε από τον όρο "δυσφορία γένους". Αξίζει να υπογραμμιστεί ότι λόγω αυτών των ταξινομήσεων οι τρανς άνθρωποι θεωρούνται ψυχικά άρρωστοι.

Για την αλλαγή της ταυτότητας φύλου στη χώρα μας είναι απαραίτητη η ψυχιατρική γνωμάτευση και η επέμβαση επαναπροσδιορισμού δημιουργείται μεγάλο θέμα. Οι τρανς άνθρωποι ταλαιπωρούνται σε μία μακρόχρονη ψυχιατρική παρακολούθηση χωρίς αξία και υποχρεούνται να λάβουν ορμονοθεραπεία και να υποστούν χειρουργικές επεμβάσεις τις οποίες όλοι/ες δεν επιθυμούν για να μπορέσουν να αλλάξουν τα στοιχεία στην ταυτότητα τους. Γι' αυτό ολοένα και περισσότεροι επαγγελματίες στο χώρο της ψυχικής υγείας αμφισβητούν αυτού του είδους τις ταξινομήσεις οι οποίες περιθωριοποιούν και στιγματίζουν τους τρανς ανθρώπους. Αν ο τρανς άνθρωπος το επιθυμεί τότε η θεραπεία θα έπρεπε να αρχίζει με τις φυσικές επεμβάσεις ώστε το σώμα να έρθει σε αρμονία με την πνευματική αίσθηση (ψυχολογική -συναισθηματική) της ταυτότητας φύλου , παρά τ' αντίστροφο.

Οι τρανς άνθρωποι δεν είναι ψυχικά άρρωστοι .Οι τρανς είναι μία κοινωνικά αποκλεισμένη ομάδα ανθρώπων που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις στην εργασία, στην εκπαίδευση και στη πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας. Οι Ψυχίατροι και Ψυχολόγοι έχουμε καθήκον να αντιμετωπίζουμε τον τρανς άνθρωπο ως ξεχωριστή προσωπικότητα, ο κάθε άνθρωπος έχει τη δική του ιστορία έτσι και οι τρανς άνθρωποι , δεν διαφέρουν σε τίποτα από τους μη τρανς ανθρώπους και επίσης η "θεραπεία" τους θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες του κάθε ανθρώπου ώστε να έχει επιτυχία και τα επιθυμητά αποτελέσματα.

- **Μαρίνα Γαλανού, Πρόεδρος του Σωματείου Υποστήριξης Διεμφυλικών Εμπειρίες, διακρίσεις και ανάγκες των τρανς ανθρώπων στον χώρο της Υγείας.**

Στην εισήγησή της η Μαρίνα Γαλανού, εκ μέρους του Σωματείου Υποστήριξης Διεμφυλικών, θα μεταφέρει εμπειρίες των τρανς ανθρώπων στον χώρο της υγείας, τις διακρίσεις που αντιμετωπίζουν, την πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας και τους αποκλεισμούς, τις ανάγκες σε σχέση με τη μετάβαση και τις διαδικασίες επαναπροσδιορισμού / επανακαθορισμού του φύλου τους, ενώ θα αναλύσει τις καλές πρακτικές από την ευρωπαϊκή εμπειρία, καθώς και την αναγκαιότητα της αποπαθολογικοποίησης της ταυτότητας φύλου.

2. Στρογγυλό τραπέζι: **Ομοφοβικός και Τρανσφοβικός Εκφοβισμός στην Εκπαίδευση**

Συντονισμός: Γιώργος Τσιάκαλος, Ομότιμος Καθηγητής Παιδαγωγικής, ΑΠΘ

- **Γιώργος Μόσχος**, Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού
Προκαταλήψεις, διακρίσεις και εκφοβισμοί σε βάρος διαφορετικών μαθητών: Τι κάνει το σχολείο;

Το σχολείο, σύμφωνα με τις αρχές της σύγχρονης παιδαγωγικής αλλά και του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οφείλει, όχι μόνο να προστατέψει με κάθε τρόπο τα παιδιά που γίνονται θύματα κοροϊδίας, παρενόχλησης και εκφοβισμού, λόγω της διαφορετικότητάς τους, αλλά και να διαπαιδαγωγήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες από μικρή ηλικία στον σεβασμό του άλλου, στην ενσυναίσθηση, στην μη χρήση στερεοτύπων για την καταδίκη και τον διαχωρισμό των ανθρώπων με βάση τον διαφορετικό σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου. Η σεξουαλική αγωγή χρειάζεται να περιληφθεί στο υποχρεωτικό πρόγραμμα των σχολείων με κατάλληλα βοηθήματα και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ιδίως της πρωτοβάθμιας, ώστε από νωρίς να διαμορφώνονται συνειδήσεις και πρακτικές που προωθούν την ισονομία και δεν επιτρέπουν οποιεσδήποτε προκαταλήψεις, διακρίσεις και αποκλεισμούς ανάμεσα σε παιδιά και εφήβους.

- **Δήμητρα Κογκίδου**, Καθηγήτρια στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, ΑΠΘ

Από την αποσιώπηση στη δράση κατά της ομοφοβίας και τρανσφοβίας στην εκπαίδευση

Το φαινόμενο του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού είναι ένα παραμελημένο ζήτημα στην εκπαιδευτική ατζέντα που μέχρι τώρα καλυπτόταν από σιωπή και αμηχανία -αν και σύμφωνα με τα δεδομένα ερευνών τα σχολεία μπορούν να συμπεριληφθούν μεταξύ των πιο ομοφοβικών κοινωνικών χώρων. Σύμφωνα με αρκετές διεθνείς μελέτες οι νέοι άνθρωποι είναι πιο πιθανό να υποστούν ομοφοβικό εκφοβισμό στο σχολείο από ό, τι στο σπίτι ή σε κάποιο άλλο δημόσιο χώρο. Δυστυχώς στην Ελλάδα τα περισσότερα περιστατικά στην εκπαίδευση συχνά δεν γίνονται αντιληπτά ως τέτοια -πλην ακραίων περιπτώσεων -και έτσι δεν δίνεται η δυνατότητα για σχεδιασμό συστηματικής δράσης τόσο στο επίπεδο της πρόληψης, όσο και της αντιμετώπισης.

Ο ομοφοβικός εκφοβισμός δεν αφορά μόνο LGBTQI μαθητές/τριες. Αποδέκτες ομοφοβικού εκφοβισμού μπορεί να είναι, για παράδειγμα, όσα αγόρια δεν πληρούν τα κριτήρια του ηγεμονικού ανδρισμού, δηλαδή μπορεί να έχουν «κοριτσίστικες» ασχολίες και ενδιαφέροντα, να επιλέγουν διαφορετικά χρώματα για τα ρούχα, να παίζουν με παιχνίδια "για κορίτσια" ή με κορίτσια. Όσον αφορά τη φύση και την έκταση του ομοφοβικού εκφοβισμού στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, αυτή μπορεί να πάρει πολλές μορφές, όπως πειράγματα, δημόσια γελοιοποίηση, διάδοση φημών, ταπείνωση, σπρωξίματα και χτυπήματα, κλοπές ή καταστροφές αντικειμένων, κοινωνική απομόνωση, ηλεκτρονικό εκφοβισμό κ.ά. Ομοφοβικός εκφοβισμός συνήθως γίνεται από συμμαθητές/τριες αλλά, σε ορισμένες περιπτώσεις και από καθηγητές/τριες και το λοιπό προσωπικό.

Όσον αφορά τις εκπαιδευτικές συνέπειες του ομοφοβικού εκφοβισμού, υπονομεύεται η εκπαιδευτική επιτυχία και οι ευκαιρίες μάθησης. Υπάρχουν σαφείς ενδείξεις από έρευνες σε

πολλές χώρες ότι ο ομοφοβικός εκφοβισμός μπορεί να οδηγήσει σε μειωμένη σχολική φοίτηση, πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου και χαμηλή εκπαιδευτική επιτυχία. Τα διεμφυλικά άτομα συναντούν ιδιαίτερες δυσκολίες πρόσβασης στο σχολείο εξαιτίας της πολιτικής του σχολείου σχετικά με το ντύσιμο και τις εγκαταστάσεις υγιεινής που είναι για αγόρια ή για κορίτσια. Ο ομοφοβικός εκφοβισμός μπορεί να επηρεάσει αρνητικά και τη ψυχική υγεία των νέων. Στην περίπτωση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού μπορεί τα παιδιά να μην αισθάνονται άνετα να μιλήσουν ή/και να ζητήσουν βοήθεια εξαιτίας του στίγματος που σχετίζεται με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου και εξαιτίας της ιδιαιτερότητας ότι οι θύτες μπορεί να είναι και μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας ή της οικογένειάς τους.

Η εκπαίδευση θα πρέπει να αντιμετωπίσει τον ομοφοβικό εκφοβισμό γιατί έχει επίδραση στα άτομα που τον υφίστανται, στα άτομα που το διαπράττουν, στους παρατηρητές /τριες και συνολικά το σχολείο. Ο ομοφοβικός εκφοβισμός είναι ένα εκπαιδευτικό πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί γιατί παρεμποδίζει το δικαίωμα στην εκπαίδευση και την Εκπαίδευση για Όλα τα Παιδιά, είναι μια μορφή διάκρισης και αποκλεισμού και παραβιάζει την αρχή για ασφαλή σχολεία. Υπάρχει αναγκαιότητα να ανοίξει ένας γόνιμος διάλογος για το θέμα της ομοφοβίας και της τρανσφοβίας στην εκπαίδευση έτσι ώστε να συμπεριληφθεί στη συζήτηση και στις πολιτικές καταπολέμησης του εκφοβισμού στην εκπαίδευση και αυτή που προέρχεται από το φερόμενο σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα και έκφραση φύλου. Επιπλέον, κρίνεται απαραίτητο να συμπεριληφθούν τα ζητήματα των έμφυλων ταυτοτήτων και της σεξουαλικότητας στην κατάρτιση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, να ενημερωθούν υπεύθυνα οι Σύλλογοι Γονέων και να εισαχθεί επιτέλους η Σεξουαλική Αγωγή στην εκπαίδευση.

Επισημαίνεται η αναγκαιότητα χάραξης συνολικής στρατηγικής και ανάληψης συστηματικών και πολυεπίπεδων δράσεων για τη δημιουργία ενός κλίματος ασφάλειας για όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας. Π.χ. να υπάρχουν κατευθυντήριες οδηγίες στο σχολικό κανονισμό, να δημιουργηθεί δίκτυο εξειδικευμένων/ πιστοποιημένων φορέων για την κάλυψη των αναγκών.

- **Πέτρος Σαπουντζάκης**, εκπαιδευτικός, Ομάδα "Ομοφοβία και Τρανσφοβία στην Εκπαίδευση"

Η ανάγκη προετοιμασίας μιας συμπεριληπτικής σχολικής κοινότητας: LGBTQI άτομα και ασφαλές σχολικό περιβάλλον.

Σε ένα σχολείο που επιβραβεύει τα προνόμια, που αναπαράγει τον διαχωρισμό με βάση τα κοινωνικά στερεότυπα, την κυριαρχία και τον σεξισμό, ο εκφοβισμός και η απαξίωση όσων παιδιών στιγματίζονται είναι φυσική συνθήκη. Με την καταγραφή 600 περιστατικών ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού από τη σχολική ζωή η ομάδα "Ομοφοβία και Τρανσφοβία στην Εκπαίδευση" προσπαθεί να σκιαγραφήσει το εύρος και τις επιπτώσεις που έχει αυτό το βίωμα στα παιδιά, τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς. "Ήμουν πάντα αυτός που όλοι έλεγαν γκέι.", "Η βρωμολεσβία! Θέλει ένα καλό *** για να μάθει".

Μπορεί να γίνει το σχολείο ένας χώρος ασφάλειας, κοινωνικότητας και φροντίδας για όλους και όλες, εκπληρώνοντας τους εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς του στόχους;

Ένα στοίχημα που θα αποδείξει ότι η συμπερίληψη είναι πρώτα από όλα μια διαδικασία που εμπλουτίζει τη σχολική κοινότητα σε σχέση με τις καινούργιες κάθε φορά πραγματικότητες,

μια συνθήκη που τόσο ανάγκη έχει το εκπαιδευτικό σύστημα, εμείς οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές και μαθήτριες και οι γονείς.

- **Λίλιαν Αθανασοπούλου**, παιδοψυχίατρος, υπεύθυνη Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου Γ.Ν. 'Γ.Παπανικολάου'

Ομοφοβία και τρανσφοβία στο σχολείο: απόψεις και εμπειρίες παιδιών και εφήβων

- **Good as You(th)** -Κοινότητα LGBTIQ νέων στη Θεσσαλονίκη

Κριτική ανάλυση ομοφοβικών/τρανσφοβικών περιστατικών στην εκπαίδευση

Στην εισήγηση αυτή θα ασχοληθούμε με παραδείγματα ομοφοβικών και τρανσφοβικών περιστατικών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, προσπαθώντας παράλληλα να αναλύσουμε τα αίτια ύπαρξης τέτοιων περιστατικών